

זמנים לשבת קודש

- הדלקת הנרות 3.59
- הצת היום והלילה 11.30
- עלות השחר 4.47
- נץ החמה 6.20
- סוף זמן קרי"ש 8.08 - ב' 8.54
- סוף זמן תפילה 9.46
- שקיעת החמה 4.39
- מוצאי שבת"ק 5.52

דמיתה לתמר

ג'ר"ז קע"א - שנה ו' - י"שלה תש"ע

י"לע"י

**התאחדות אברכים
"ויואל משה"
ד'סאטמאר**

תייסדע"כ"ק מוררביה ק'זיע
בנשיאות כ"ק מוררבינו שלום"א
בניה"ק ירושלים תוב"א

מגיד תעלומה

**במה נחלקו שמעון ולוי
עם שאר בני יעקב**

יש לתת טעם נכון על אשר לא באו שאר בני יעקב להרגם רק שמעון ולוי, ובבזה באו שאר בני יעקב ושלחו בה ידם ולא שמעון ולוי. כי הרמב"ן כ' הטעם שהרגום והלא מלו ונתגיירו, ותל' לפי שלא נתגיירו כ"א לשם דבר אחר ולא להיות עם קדוש, והיו כעין כותים גרי אריות. אמנם עכ"ז יפלא איך שמכו על זה שמהו היו בתוכם גם גירי אמת והם הרגו כולם. ונראה כי הנה שומר מצוה לא ידע דבר רע, ואין שלוחי מצוה מזוקין, ואם היו נמולים כדי להיות עם קדוש לא היו מזוקים, אמנם היכא דשכיחא היזיקא שאני (פסחים ה' ע"ב), וא"כ כאן אפשר שהי' שכיח היזיקא שהרי היו חולים, אך זה תליא במחלוקת הפוסקים אית דסברי שביום שלישי למילתו החולי נגדל ונתחזק, והר"ן הביא מי שסובר שמדי יום ביום נופל החולי, וא"כ ביום השלישי נקלש כבר החולי רק חליש לביה מכח חולי שהי' עליו זה ג' ימים. וא"כ לשיטה ראשונה הוי שכיח הזיקא ביום ג' כי אז תחזק ותכבד החולי עליו, אבל לשיטה השניה שוב אין ביום השלישי סכנה ואין שכיח הזיקא, ולכן באו באו שמעון ולוי ביום השלישי כי היו סוברים כהשיטה השניה שכבר נפל החולי מהם ביום השלישי וא"כ אם ישלטו אז בהם זה ראי' שלא מלו לשם שמים, וז"ש והי' ביום השלישי בהיותם רק כואבים ושוב אין שכיח הזיקא ויבאו על העיר בטח בלי פחד חטא, אבל שאר בני יעקב סברו שביום השלישי תכבד עליהם החולי כד' שיטה ראשונה והוי שכיח הזיקא וסברו שהם גירי אמת ולכן לא רצו להרגם. והנה ידוע כי נכסי הגר הפקר ונכסי הגוי יורשים בניו (קדושין י"ז ע"ב), ולכן שמעון ור' לא נטלו מנכסיהם כי הם סברי שאינם גירי אמת ונכסי הגוי אינו הפקר, וגזל נכרי אסור, אבל שאר בני יעקב באו על החללים היינו כאשר כבר היו חללים והם לא המיתו אותם כי סברו גירי אמת הם על כן יביתו העיר כד"ן נכסי הגר שכל הקודם זכה בהן.

**יעקב אבינו התאבק עם
המלאך ביום הכיפורים**

ויאמר שלחנו כי עליה השחר. בגמ' (חולין צ"א) דרשו שאמר לו המלאך מיום שנבראתי לא הגיע זמני לומר שירה עד עכשיו, מסייעא ליה לר"ח דאמר ג' כיתות אומרים שירה בכל יום. ותמוה איך הוא סיעתא מאן, ונראה הדנה בר"ח ויהו"כ אין אומרים שירה כי ספרי מתיים וספרי חיים פתוחים לפניו (ר"ה ל"ב), ובתוס' כתבו דהמלאכים אומרים שירה גם בר"ח, והנה איתא במדרש דמעשה יעקב עם המלאך היה ביהו"כ, והשתא א"ש דמתחלה הו"א דמלאכים ג"כ אין אומרים שירה ביהו"כ, אבל השתא דקאמר המלאך הגיע זמני לומר שירה וכו' ביום היה יו"כ מוכח דאין ג"כ אומרים המלאכים, ושפיר מסייע ליה לר"ח דג' כיתות אומרים שירה "בכל יום", אפילו בר"ח ובי"ב פ.

מילי מעלייתא

יעקב אבינו גייר את שתי בנות לבן

עם לבן גרתי ופירשי' ותרי"ג מצות שמרת, וי"ל כי רצה יעקב להתנצל עצמו על איסור שתי אחיות, הדנה הפר"ד כתב כאן איסור שתי אחיות דגר שנתגייר בקטן שנולד דמי והן נתגיירו, ולפי"ז י"ל גרתי לשון פועל יוצא, עם לבן פי' שאצל לבן גרתי היינו שגיירתי אחרים, בנותיו של לבן, ועי"כ תרי"ג מצות שמרתי ולא עברתי על איסור שתי אחיות.

מאובי תחכמי

עם לבן גרתי ואחר עד תהי. דכתיב מאובי תחכמינו מצותיך, שהצדק לומר מדרשע איך לעבוד ה', כמו הרשע ותן כל כוחו לדרוף אחר התאות ק' צריך הצדק להגביר חיילים לעבודת הבור'ת וגם יעקב אבינו אף שקיים המצות, אך כאשר התבונן במעשיו הרעים של לבן הלא עמד כמרעיד, מ' יודע אם יצאת ידי חובתי לעבוד בסח מה את הבור'ת, הלא תראה כי לבן ברשעתו בקש לעקור את הכל, ולא חס על בניו ונכדיו, לולי שמנעו ה', וז"ש יעקב, אם כי תרי"ג מצות שמרתי אבל לא למדתי ממעשיו הרעים של לבן לעשות כנגדן בעבודת הבור'ת, ואחר עד אתה, שאף שנתאחרתי זמן רב בבית לבן בכ"ז לא למדתי כראוי מרשעתו של לבן.

מחנה השניה יהיה על כרחו לפליטה

ברשי' והיה המחנה הנשאר לפליטה על כרחו לפליטה וכו'. וקשה דלמא לא ישאר ח"ו שרד ופליט משני המחנות ויש להרץ דנהג איתא במדרש שמחנה אחת היתה רחוקה ממחנה השניה מהלך יום. וידוע שיעקב הלך במחנה הראשונה. והנה רבקה אמרה למה אשכל גם שניהם יום אחד שיעקב תעשו ימותו ביום אחד. אם כן לפי זה אם הירוג עשו המחנה ראשונה יעקב בתוכם אם כן ימות עשו גם הוא קודם שיבא המחנה השניה. דז"א עד מחנה השניה היה רחוק מהלך יום והוא עלול שימות ביום אחד כנוצר לעיל אם כן ידה המחנה השני על כרחו לפליטה.

המתגבר על בנ"א, מקבל שברו בעוה"ז

לא יעקב יאמר עוד שמך כי אם ישראל כי שרית עם אלוקים ועם אנשים ותוכל. ולדעתנו נראה עם דקדמה שהחננו, דאף שכבר מצוה בהאי עלמא ליכא, אבל במצות השכליות, כשבני אדם רוצים למנוע את האדם מעשייתו, והאדם מתגבר עליון ומקיים המצות, ואז בדין הוא שישולם שכח בעולם הזה שהי' נוסף על התגבחות היצר צריך להתגבר גם על המונעים אורח מעבודת ה', והוה כונת הכתוב "לא יעקב יאמר עוד שמך" כי יעקב הוא לשון עקב וסוף, כמו שכתב במדרש ילקוט והי' עקב תשמעון ששכר המצות יהי בעקב ובסוף ולעולם הבא עיין שם. וגם עקב הוא לשון שפלות בעולם הזה על כן לא יאמר עוד שמך יעקב כי אם רק "ישראל" דהוא מורה על שררות גם בעולם הזה, והטעם מדוע מגיע לו שכר גם בעולם הזה אומר "כי שרית עם אלוקים ועם אנשים ותוכל" ומה ששרית עם אנשים לגור בבית לבן ולקיים המצות, גם שהי' ק' מונע, לבן הארמי, לזה יגיע לך שררות העולם הזה גם כן.

יסוד התורה

סדר הלימוד לפרשת וישב - מסכת יומא

יום	א	ב	ג	ד	ה	ו	שבת
דף	ס:	כו.	כו.	כו.	כו.	כו.	הזרה

מעניני דיומא

כ"א כסלו - שמחה של מצוה

אמנם יוכן הענין עפ"י"ש בכינה לעתים (ד"ש ט) הי' הפרש בין שמחת התענוגים הגופנית ושמחת הנפשיות, שהשמחה הגשמית אינה כי אם כבוד התענוג מושג בזמן האכילה והשתיה או בעת הטיל וכיצא בהם, אמנם אחרי כן לא תשאר אצלו שום רושם שמחה מהתענוגות, אדרבה יולד עצב וכעין חרטה, משא"כ בשמחה של מצוה אחרי עכור סיבת השמחה, עוד ישוב לשמוח ולשיש על מה שהיה לו מהתענוג והשמחה, וזוהי הפי' (תהלים טו ט) וצדיקים ישמחו ועלצו לפני אלקים וישישו בשמחה, לשיש על השמחה עצמה, עכ"ד. ובה כתב א"ז זל"ה"ה בייבב לב (פ' קפ) טעם לסעודת מלוה מלטה כמזע"ש בזמירות שירות ותשבחות, לאות על שביתתנו בשבת שהיה לשם ה', כי בו שבת מכל מלאכתו, וי"כ אנו שמחים באפוקי דיומא על העבר, עכ"ד.

ובכינה לעתים ממשך שם ליתן טעם על יום שמיני עצרת, שהוא חג כפני עצמו נוסף על חג הסוכות, והוא להורות שמחמתנו באלו הימים של הרגל, לא היתה כשמחת הריקים בעבור הבלי העולם, אלא שמחה מעולה על ההצלחות הנפשיות המושגות לנו בחודש זה, ומי יעיד על שמחה זאת שהיתה לשם שמים, בא האות והמופת כי אחרי כן אין לנו שום התעצבות וחרטה ממה שמחננו, אדרבה אנו עושים מחדש חג אחר של עצרת, שאנו ששים ושמחים מאשר שמחננו וששנו לעבודתו יתברך, עכ"ד ודפח"ח.

ומעתה הרי נדבר הזה הוא אצלינו, אשר בזה שאנו מוסיפים גם בימינו אלה אחרי שנסתלק מאתנו ועלה לגמי מרומים, ליתן שבח והודאה להש"ת על נפלאותיו, בה מורים שהשמחה בכל השנים בחלו גרו על ראשינו היה שמתה של מצוה, כי אף עשוי כאשר אין בעל הנס בינינו שנוכל לשמוח עמו ביחד, עם כל זה נמשך השמחה הלאה, בבחינת וישישו בשמחה.

והנה בגמרות הצלנו של מן דו"ז זל"ה"ה היה הצלה רוחני לכל הדוה, כי בזה זכו להעמיד הדת על תילה, ולכן מלבד חובת ההודאה המוטלת על כל מי שניצל בשנות הזעם, עוד יש בו חובת ההודאה על הכלל סוף, על הצלה הרוחנית, ובכן על זה שייך עוד בימינו להודות על מה שגם את נפשינו הצלנו על ידי הצלתו של מן ז"ל, ועל זאת אנו שמחים בשמחה של מצוה.

ובזה יתבאר הכתוב ויחדו שמים פלאך ה', אף אחרי שנסתלק מן דו"ז זל"ה"ה לשני מרום ואינו עוד אתנו בחיים, מכל מקום עודנו מודים ומשבחים לשמו ית' על הנסים ועל הנפלאות, והטעם כי אף אמנתך בקהל קדושים, כי גדול כחו של מן דו"ז זל"ה"ה אשר השריש בנו אמונה הרצופה, כנודע פעולותיו המרובים להשריש בקרבינו אמונת אונן בחש"ת ובביאת המשיח, וזכר זה הרי נמשך לנו עד היום הזה ובכן שפיר יוכלים אנו לשמוח גם היום בשמחה של מן דו"ז זל"ה"ה, כי כח קדושתו נמשכת גם אחרי הסתלקותו מאתנו.

דברות קודש מכת' מן רבינו שליט"א, כ"א כסלו ת"ש, בהעל' מתיבתא מרה וידיא סעוד' סט'

בהתקרב עלינו היום הגדול כ"א כסלו, יום הצלת אבינו רועינו מרן רבינו הקדוש והטהור בעל דברי יואל ז"ע, אשר הצלתו היתה הצלת דורו וכל דורות זרע ישראל עד עולם, לב מי לא ימלא רנה דיצה וחדווה, באשר הוא היה המלאך המושיע והמציל את ישראל בדור האחרון מדרת שחת ח"ו, והעמיד להם את עמוד האמונה הצרופה על תילה, והאיר אותה באור מופלא רום מעלה, עד שהזריח את אורה הבהיר בלבבות בני ישראל, ויחד כולם יהודו והמליכו ואמרו השם הוא האלוקים, אין עוד מלבדו.

גם בהיותו בתוך החשיכה האפילה, בין שיני האריות ובין ציפורני הרשעים האורוים ימ"ו, הרבה מרן ז"ע פעלים להזריח את אור האמונה בלבבות ישראל, והתאמץ בכל כוחו להשפיע לבני ישראל רפואות וישועות מתוך החשיכה, ועליו יש

להמליץ את דבריו הקדושים של התפארת שלמה (שמות ב' א'): ויגדל משה ויצא אל אחיו. יבואר עפ"י מ"ש בנתא דבי אליהו פרק ד' מפני מה זכה משה וכו' מפני שכל ימיו היה מתאמץ על כבודו ית"ש ועל כבודן של ישראל. כאשר כבר דברנו מזה כי מראשית בריאת העולם היה כן רצונו ית"ש שיהיה צדיק הדור אשר על פיו יצאו ויבואו כל השפעות טובות לעולם וז"ש (תהלים קי"ב, ד) חנון ורחום וצדיק. האמנם כי הקב"ה הוא חנון ורחום צריך ג"כ עוד לצדיק ועיקר מעלת הצדיק כשהוא מקושר באהבת ישראל שיהיה כל או"א מבני נדמה לו כאחיו. וכמ"ש (ויקרא ו, י) וכל מנחה בלולה בשמן וחריבה לכל בני אהרן תהיה איש כאחיו. ופרש"י בלולה בשמן זה מנחת נדבה וחריבה זה מנחת חוטא. לכל בני אהרן שהם הממשיכים חסד בעולם בבחי' צדיק הדור. שצריך להיות כל אחד כאחיו אף אם הוא חוטא צריך לכפר עליו ולהשפיע עליו טובות וז"פ הפ' ויגדל משה זה הוא גדולתו של משה במה שיצא אל אחיו שהיה כל אחד מבניו בעיניו כאחיו ממש לחוס עליו כנ"ל. עכ"ל ק."

אשר על כן אמרנו, לרעות בגנים וללקוט שושנים, כמה עובדות וסיפורי מופת, אשר הזריח את חושכות הצרות והתלאות, למען ידעו דור אחרון צדיק מה פעל.

ועד בשחק נאמן

אחד מני אלף מסופר בספר תפארת ישראל, שחיבר נכדו של הרה"ח ר' ישראל בעקמייסטער ע"ה, וזאת היא גופא דעובדא, תיכף אחרי מלחמת העולם נכנס יהודי אחד בקו"פ אצל רבינו, והזכיר את עצמו בפתקא ופדיון, וגם שאל את חוות דעת קדשו בענין קשה ומסובך שהומן גרמא, אך רבינו ענה לו כדרכו בקודש בענותותו הקדושה, מה אוכל לענות לך ומי אנכי שאוכל לחוות דעה בענינים מעין אלה.

אבל היהודי לא נתן לו מנוח, ואור עוז בנפשו, ואמר לרבינו כדברים האלה, יהודי אשד יש לו דעה בשמי מעל בוודאי שיש בכוחו לחוות דעה בעניני העולם הזה, ונענה אליו רבינו ואמר לו, אם תוכיח לי בהוכחה ברורה שיש לי דעה בשמי מעל, אענה לך גם בענין הלו ששאלת אותי.

או אז התחיל היהודי לספר לרבינו עובדא אשר בדידיה הוה, וכה סיפר, היה זה בתקופה האחרונה של מלחמת העולם אשר הנאצים האורוים כבר ראו את סופם, וכידוע עשו אז הנאצים מה שביכלתם להרוג כמה יותר יהודים, ומצד השני גם הגבירו את הרעב אצל הבאראקן, והפסיקו כמעט מלתת להם אוכל.

באותן הימים נתודע לי בדרך לא דרך על מקום מסוים, שיש שם תפוחי אדמה, והחלטתי אני וחברי שנלך לשם יחד באישון לילה לקחת כמה תפוחי אדמה להחיות את נפשנו היבשה, וכן עשינו, ולשמחתינו הגדולה מצאנו את המקום ולקחנו כמה תפ"א לו ולחברינו ויצאנו חזרה להבאראק שלנו, אך תיכף כשיצאנו מהמקום ההוא תפסו אותנו הנאצים ואת חברי הרגו תיכף, אבל אותי הותירו בחיים, כי אמרו לי שאודות קשרים טובים שיש לי עם איזהו מהנאצים נותנים לי עוד יום אחד לחיות ולמחרת יוצאו אותי להורג, וכמו"כ אמרו לי שאוכל לבקש מהם בקשה אחת לפני מותי ח"ו.

ואמרתי להם שהיות שאמי הזקנה נמצאת קרוב להבאראק שלנו, על כן רצוני עז לראותה עוד לפני מותי, ובקשתי שיוליכו אותי אליה להפרד ממנה, בתחילה לא הסכימו ע"ז, אבל לבסוף גם הסכימו לבקשתי זאת, והולכו אותי לשם, בהיכנסי לאמי אמרתי לה תיכף ומיד, שהיות שהולך אני עכשיו בדרך כל האדם, ע"כ רצוני להפרד ממנה, אמי בשמעה דבר זה התעלפה מיד, והנאצים כשראו זאת רצו להוליך אותי משם, ולא לחכות שתקום מהתעלפותה, אבל התחלתי להתחנן לפניהם שייחאו אותי עוד כמה מינוטין עד שאמי תקום, ולפלא הסכימו אז, כשעבר רבע שעה קמה אמי מהתעלפותה, ואמרה לי, בני אל תפחד תישאר בחיים, עוד לא הספקתי לשאלה מהיכן יודעת זאת והנאצים כבר לקחו אותי משם בכת מאת ה' היתה זאת, ובדיקו באותם רגעים התחילו העראפלאנען של אמעריקא וענגלאנד להפציץ את הבאראק שלנו, וכמובן שהנאצים ברחו לנפשם תיכף ומיד ועזבו אותי, וברחתי משם למקום מחבוא מסוים, ולא ארכו כמה שעות וחייילי אמעריקא וענגלאנד נכנסו לשחררנו, כמובן תיכף ומיד הלכתי לאמי הזקנה ושאלתי אותה מהיכן ידעה שאשאר בחיים.

התחילה אמי לספר כך, כשהתעלפתי חלמתי שעליתי לשמי מעל, וראיתי אז קבוצה של יהודים אשר ראו עליהם שהם בני עליה, אבל אני הכרתי רק את אחד מהם, והוא הרבי מסאטמאר שליט"א (ז"ע) ואזרתי עוז בנפשי, והתחלתי לבכות לפניו ואמרתי לו רבי העלף מיד מען גייט הרגענען מיין זון, ענה לי הרבי דער אויבערשטער וועט העלפן ער וועט בלייבן לעבן, ותיכף ומיד קמתי, אז הבנתי שבוודאי הלאו דבר הוא ותשאר בחיים.

הפטיר היהודי את דבריו לפני רבינו ואמר, הרי הוכחה ברורה שיש לרבינו

דעה בשמי מעל, ודבריו עושים רושם למעלה ולמטה, ובכן מוכרח רבינו לענות לי על שאלתי, ולפלא היה שרבינו הסכים עמו וענה לו מה לעשות בענין, ויהי לפלא.

המגיז מראשית

בימים האחרונים בטרם שיצל רבינו, דאג רבינו לכל בני המחנה, ונתן לכל אחד ואחד הוראות ברורות איך לסדר את כל הקונים והחולים וכדו' שהיו שם, כדי שיהיו מוכנים לצאת משם בבוא העת, וכה מתאר לנו הרה"ג רבי בן ציון יאקאבאוויטש שליט"א בספרו הנפלא זכור ימות עולם:

הנה גר בעירינו (בני ברק) יהודי חשוב אחד אשר מוצאו מק"ק ווערבו (במדינת סלאוואקיה) הוא תלמיד הנאמן של הגאון"צ המפורסם רבי יצחק ווייס זצ"ל הי"ד אב"ד דשם, שמו של יהודי זה ר' יעקב מ. ועד היום לא הכרתיו כי הוא איש צנוע, והיום (כ"ג ססל) הכרתיו עפ"י סיבה. גם יהודי חשוב זה היה עם משפחתו (ילדים קטנים) במחנה, בהיותו איש מסודר הטילו עליו את החוקת נקיון החצר שלא יראה ולא ימצא אפי' בדל של סגאריע והוא שמר על זה, כי אם ימצא המפקד הרשע ימ"ש לכלוך הכי קטן היה ח"ו אחת דתו. רבינו ז"ע באופן כללי בכל בוקר מוקדם מאוד עשה טיול במחנה ובימים האחרונים שלפני השיחרור הצטרף אל הטיול ד"ר פישער והוא בתור קרבתו אל המארגן של "רכבת ההצלה" היה מנהל המחנה מטעם היהודים. ר' יעקב הנ"ל בידו כלי הנקיון הולך אחריהם כי מאד רוצה לשמוע מה נושא השיחה, וזה הדבר אשר שמע, רביה"ק אומר בפשטות גדולה למנהל הנ"ל ש"חורן זמן קצר מאד נצא מהמחנה". הלה משיב "זה לא יתכן, כי אם כן נכון הדבר הלא הוא צריך להיות ראשון שיודע מה ולו אין שום ידיעה", רבינו לא הגיב אלא הסיב את השיחה לענין אחר.

ויהי ממחרת שוב שנית מצטרף הנ"ל אל רבינו, והתייחס למה שאמר רבינו אתמול, ושואל בתמיה "מאיפה יודע הרבי, כי לו עדיין אין שום ידיעה, הכי הרבי 'חלם חלום'?. רבינו משיב בפשטות "לא כי אין זה חלום אלא זה הדבר אשר אמרתי יהיה בעוהש"ית מציאות, והדבר קרוב מאד". הנ"ל מתרגש ושואל "איך מה עלינו לעשות?". משיב רבינו "צריך להתארגן מיד שאפי' חולה אחד לא ישאר במחנה כי הרשעים ימ"ש יכולים להודיע על השיחרור ויאמרו שתוך שעה או שעתיים נהיה כולנו מוכנים, ואם לא נתארגן מראש יהיה בהלה זה פונה לכאן זה פונה לכאן, והחולים המרותקים למיטתם עלולים ח"ו להשאר, הלא הצעירים במחנה הם נתמסו לשוטרי המחנה בכדי להחזיק ולשמור על הסדרים, ע"כ כל שוטר יקח על עצמו חולה אחד, וזאת כבר מעכשיו, וכא"א יגש לאותו חולה שקיבל על עצמו ויגיד לו ממה המדובר" זו חדא.

עוד זאת אמר רבינו "שיעבידו קול במחנה שמעתה לא יכבסו הנשים בגדיהם רק דברים קטנים הצריכים מאד כי יש לחשוש שכאשר יכריזו על השיחרור יהיו נשים שיתחילו לטפל בבגדים הכבוסים כי עלול שיאחז את השעה וישאח במחנה ואח"כ סופם מי ישורט".

ר' יעקב מספר שהוראות הללו היה בעיני כולם פלא, אבל כל ההוראות נתמלא בקפדנות ובוריות יוצא מן הכלל, ואכן זמן קצר אחר זה (ר' יעקב לא זוכר בדיוק, אבל נדמה לו שהשיחרור היה עוד באותו יום) הכריזו הרשעים ימ"ש את קול "השיחרור" בציוף פקודה שתוך שעה או שעתיים יהיה כל אחד ואחת מוסק לנסיעה, ולא יאחר.

לשומר אוהביו בדין

גם עובדה זו תעיד על ידיעתו הברורה של רבינו על שיחרורו הקרב ובא

סיפר הרה"ח ר' ליפא פישער שליט"א מעיר בארא פארק י"א עובדא נוראה בגודל זהירות רבינו אף גם בימי שנות הזעם בתוך החשכות הגדול אשר גם שם מסר רבינו זי"ע את נפשו על קוצו של יו"ד ודיקא באותה חשכות נוראה ראו את האור כי טוב האץ שנתקיימה במילואה הבטחת חז"ל "אין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים", אחד מהדברים אשר נוהר רבינו היה בעיני האכילה והשתי' היתה על חליבת הפרה שיהיה כדת וכדין עפ"י ההלכה, וע"כ סידרו שבכל יום יעמוד יהודי אצל חליבת הפרה כדי שיהיה עבור רבינו חלב ישראל, וככה נמשך הדבר כמעט עד סוף הזמן שרבינו ישב בעמק הבכא, עד שביזם מן הימים צוה ראש המחסה שמהיום והלאה לא יעמוד שום יהודי אצל חליבת הפרה כשהמועה הגיע לאזני רבינו, ענה ואמר שמהיום והלאה לא ישתה עוד חלב, הרבנית הצדקנית ע"ה כששמעה זאת, דאגה עלתה בלבה בידעה שהחלב הוא הדבר היחיד אשר מחזיק את רבינו בחיים חיותו, כי לא הכניס שום דבר בפיו מחשש כשרות ועכשיו כשיפסיק רבינו בשתיית החלב הרי נשקפת ח"ו סכנה גדולה לחייו, כשראתה הרבנית ע"ה את החלטתו של רבינו זי"ע גמרה אומר להושיב ב"ד מיוחד, וקראה את רבינו לדין תורה בתביעה וטענה שהוא מסכן את חייו בכך שאינו רוצה לשתות החלב, כראב"ד שימש אז הגה"צ רבי יונתן שטייף זצ"ל אשר היה ביחד עם רבינו זי"ע בהלאגעה, לאחר מו"מ מצד רבינו וצד הרבנית ע"ה יצא הפס"ד לטובת הרבנית ע"ה והב"ד חייבו את רבינו שהוא מחויב לשתות מן החלב, אפילו כשיהודי אינו עומד שם בשעת החליבה כי יש סכנה בדבר, ויהי כאשר יצא רבינו מהד"ת ענה ואמר שהלכה פסוקה היא שדין תורה מחוייבים לציית עד עבור שלושים יום, ולאחר שלושים יום אם לא ימצא חלב אחר או אז יקיים פסק ב"ד וישתה מן אותה החלב.

ולפלא ראו אז כי מאמר חז"ל "אין הקב"ה מביא תקלה לצדיקים" התקיימה במילואה, והמסבב כל הסיבות סיבב אשר יום השלושים חל ביזם כ"א כסלו תש"ה יום בו ניצל רבינו מגיא ההריגה, ורביה"ק צוה להמשיב"ק הרה"ח ר' יוסף אשכנזי ז"ל שיקח אתו עמו אל רכבת ההצלה מהחלב, כדי שאם יעבור יום השלושים ישתה מהחלב כדי לקיים פסק ב"ד ולפלא שהגיעו עוד לפני שנגמר יום השלושים, ומרן זי"ע לא היה צריך עוד לשתות החלב.

חסידי כהלכה

וכן מציוו שרבינו הבטיח הבטחות ברורות שעתידין להתקיים לאחד הישחרורו, שמסופר שגם בעמק הבכא לא רצה רבינו לוותר על מנהג ישראל לטובל פרוסת המוציא בדבש בראש השנה, ואחרי חיפוש רב עלה בידי המשב"ק

למצוא איש אחד שהיה בידו קנקן דבש, והיה מוכן לתת במתנה לרבינו, אולם דרישה אחת היה בפיו שאחרי שבעהש"ת יעזור הקב"ה וינצל מגיא ההריגה יעניק לו רבינו בתורת מתנה את כובעו, וסיפר בעל העובדא הנ"ל שכמה חדשים אחרי שחרורו של רבינו בא אלז המשב"ק ר' יוסף אשכנזי להחזיר את החוב הכובע כתמורה על הדבש שנתן לרבינו על ר"ה.

שני מלאכי השרת מלוין לו לאדם

סיפר אחד מאנ"ש בעיר בני ברק עובדה ששמע מפי בעל המעשה. שהיה לו בית חרושת באונגארק לעשיית נרות. ובכל ערב חנוכה היה סובב והולך לצדיקי הדור בעיר אונגארק, גאליציע ורומעניא, והיה מביא להם מנחת ביכורים שמונה נרות משעוה שידליקו בהם בלילות חנוכה ויעמידו אותם לשמש להנרות. היה זה בתחילת ימי הזעם כאשר פרצה המלחמה הנוראה, וריח השריפות כבר נתנה אותותיה, אבל היהודי הלז מסר נפשו להביא הנרות להרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע לעיר פעסט והרה"ק מבעלזא בירך אותו

ברכה ארוכה שלא כדרכו בקודש. משם נסע בארה לרבינו הקה"ט זי"ע לעיר סאטמאר. ויהי כאשר נכנס לרבינו ובידיו הנרות על ימי החנוכה נעמד רבינו בהתרגשות ובירך אותו באותה ברכה ארוכה אשר שמע בפעסט מפי הרה"ק מבעלזא זי"ע ויהי לפלא.

היהודי הנ"ל עבר בשלום את ימי הזעם וניצל מתחת ציפרי הנאצים הרשעים וברכותם של הני צדיקי הדור התקיים במילואן. וממשך לספר כי בשנת תשנ"ה הגיע אותו יהודי לירושלים להתברך מפי הקודש אצל מו"ר הקה"ט הגאב"ד ראש ישיבתנו זי"ע. ויהי כאשר לקח הגאב"ד ז"ל את הקוויטל מידי ענה ואמר לו בלה"ק: "וואס קומסטו צו מיר נאך א ברכה, דו האסט דאך צוויי צדיקים וואס באגלייטן דיר א גאנצן לעבן"...

ניבא וידע מה ניבא

וכן סיפרה האשה החשובה מרת ה. רובינפעלד שתחי מהעיר ציריך, שהיתה יחד עם רבינו המחנה בערגן בעלזן, שרבינו הבטיח לה בהבטחה גמורה שתצא לחפשי, ונעתיק לשונה מה שכתבה לזכרון בקונטרס "זכרונותי מהעבר" (שאר חלקי סיפורה עם מרן זי"ע במשך המלחמה ואחרי העתקנו באריכות בשנה העעל"ט ומשם תדרשו לטובה): לאחר משא ומתן ממושך, ושוחד עצום, שהנאצים קבלו משווייץ, היו אלה מוכנים לשחרר את הקבוצה שלנו, לשווייץ. זו היתה הרכבת הראשונה במשלוח המפורסם של קסטנר, שחדר לבסוף להיסטוריה. היו שני משלוחים, בראשית נסעו 350 איש שהנאצים בחרו, ונסעו ברכבת לכיוון שווייץ. יום אחד נקראנו כולנו ומפקד המחנה הקריא לנו מרשימה את שמות האנשים, לפי סדר אלף בית, שעומדים לבצע את הנסיעה. הייתי בטוחה שלא אמצא בין המאושרים הללו. הייתי צריכה הרי לשמור על שני הילדים. מה יקרה ליצחק באב"ד בלעדי? לפתע שמעתי לקרוא בשמי. אם שנבחרנו היינו צריכים לעמוד בצד אחד. ואחר כך הודיעו, "מי שקרוב משפחה לפרוידגר שיצא מהשורה". שמתי לב שכל הקרובים שלי זוו מעט הצידה דודי פנחס י. בלאו, בנות חדותי שרייבר ואולמן. ואז נעמדתי גם אני לידם היינו בערך 10 בני אדם. המפקד צרח בקולי קולות: "אתם עשרה בני אדם תפגרו עוד היום בברגן בלזן". הוא רצה באיום זה להתנקם ממשהו, אבל אינני זוכרת את הפרטים.

באותו יום הבאתי לרבי שלש או ארבע פרוסות לחם, שנשארה ממנת החולים. "כבוד הרב, מחר כבר לא אוכל לדאבונני להביא לכבודו יותר לחם. הנאצי אומר שאנחנו נמות עוד היום "לא" ענה הרבי בצורה מוחלטת ביותר, "אף אחד לא ימות היום, ואת תסעי מחר". חשבתי בלבי, הרבי מבולבל לחלוטין. הלכתי

נרגשת לרבנית ואמרתי לה: אי מסכן, הוא אינו יודע מה שהוא אומר". הרבנית נופה בי ואמרה: "מה, הוא אינו יודע מה שהוא אומר? זה מה שאומרים אם הרבי אומר" הוא יודע היטב, את מה שהוא אומר". כאמור לא היה לי כל מושג, מה משמעות של רבי, צדיק, וקדוש, ואלו נסים יכולים להתרחש בזכותם, בעזרת ה' יתברך.

בלילה דפקו על חלון הצריף שלנו, גם הפרוידגרים היו אצלנו. הייתי בטוחה שעשכשז באים לקחת אותנו לגרדום. המפקח בא ואמר, חזיה פירסט (הובינפעלד כהיום): "ארזי את חפצך, והתיצבי מחר בבוקר בשעה שש במקום חלוקת הלחם. הייתי היחידה מהקבוצה שלנו, שהלסה עם המשלוח הזה, האחרונים הלכו מאוחר יותר. אחד לא זכה לדחות הוא נפטר. אני משוכנעת, שלא הייתי מסוגלת לשאת יותר את העינויים. הייתי בסוף כוחותי. בכך הייתי רק מספר חדשים בברגן בלזן. מאחרי שבועות עד אלול תש"ד.

בבוקר קבלנו בחלוקת הלחם יותר מאשר חלוקה רגילה. זה היה אמור להספיק לארבעת הימים, שבהם נהיה בנסיעה לשווייץ. לאור זאת הלכתי מיד לרבי, כדי להפרד ממנו.

חסידי ה' כי לא תמנו כי לא כלו רחמינו

הזמנה של מצוה

ברגשי כבוד ויקר, מתכבדים אנו בזה להזמין את ידידנו ואוהבנו ואנשי הע"י, לבוא ולהשתתף ולקחת חבל בסעודה של מצוה

סעודת הודאה

ביום הגדול כ"א כסלו

יום שחרור והצלת כ"ק מרן רבינו הקודש רשכבה"ג בעל דברי יואל יע"א

שיתקיים אי"ה ביום שני פרשת וישב אור ל"א כסלו תש"ע
בהיכל בית מדרשינו "ברך משה" ד'סאטמאר
 רח' יונה 20 פנינה"ק ירושלים תובב"א
 בשעה 7:30 בדיוק

במעמד מרנן ורבנן שרי התורה
כ"ק מרן הגאב"ד שליט"א, מרן הראב"ד שליט"א, וחברי הנה"ק שליט"א
 ובחשתתפת הרבנים הנאוגצ' אומריים רבנים וראשי ישיבות שליט"א
 ובראשות הגר"צ דומ"ץ וקהילתנו שליט"א

באותו זמן נודה לה' על רוב רחמינו וחסדיו בהצלת רביה"ק זי"ע אשר הצלתו הוא הצלת הדורות והצלת מורשת אשר טמנו הצינונים הכופרים ימ"ש ונאטחד טלט כאיש אחד להמשיך בדרך הקודש אשר הורה לנו איתן אדונינו זי"ע תחת זמלו והורסטו של מ"מ ומפשיך דרכו כ"ק מרן אומרי שליט"א לבלתי לנטות ימין ושמאל, ובעקבותיו נלך עד ביאת הגואל

וראה רשאו מן קודם באותה ברעמיא, ויחזוה הגדול של רבני הקה"ט מייסד קהילתנו רבני ז"ו עליו ועל כל ישראל, ובפניו למפשיך דרכו קודש כ"ק מרן רבינו שליט"א, שיבה להלילו בכוחו של אותו זמן וכן יע"ל ואורו כעס תלך עד ביאת מלכא משיחא בב"א.

התמסרם לקבל מינים בבבוי
הנהלת הקהילה
זה היום עשה ה' נגידה ונשמחה בו

יסודי התורה

האם אפשר לחזור מכיבוד של מצווה

דף כה: תא שמע, רבי יהודה אומר, לא היה פייס למחתה, אלא כהן שזכה בקטרת אומר לזה שעמו זכה עמי במחתה.

ורש"י מובא, שכשהיו עושין את הפייס על הקטרת הקטורת, כדתנן מתינתין, חדשים לקטורת באו והפיסו, אמנם הקטורת צריכה שני כהנים, אחד שיוליך הקטורת להיכל ולהקטירו, ואחד שיחנת את הגחלים מעל המזבח החיצון ויכניסו להיכל, ונותן על המזבח הפנימי להקטיר את הקטורת עליהן, כדילפינן לקמן (ה, א) מקראי, שגחלי מזבח הפנימי ניטלין ממזבח החיצון בכל יום, וקאמר רבי יהודה שלא היו מפייסין מי שזכה במחתה, אלא מי יזכה בקטורת, ומי שזכה בה אומר לזה שבימינו, זכה עמי במחתה.

והתוספות שם כתבו שהרשות נתונה לו לכהן שזכה בהקטרת הקטורת, לתת את המחתה למי שירצה, ולא דווקא למי שעומד לימינו, וז"ל: תימה מאי מייית מור' יהודה לייתי מתנא קמא איפכא, וז"ל דהכי מייית דאפילו ת"ק לא פליג עליה אלא בקטרת משום דלא שכחא ומוערתא. אבל בעלמא מודה, אי נמי צ"ל דלר' יהודה הזוכה במחתה לא היה זוכה כלל מכא פייס מחמת שזכה זה בקטרת וזכה זה שצאלו לימינו במחתה, אלא בדעתו דכהן שזכה בקטרת תליא מילתא, אי בעיא איהו עביד הכל שקיל קטורת ושקיל מחתה, כדאשכחן ביוה"כ דכ"ג לחודיה עביד לכולה מילתא, אע"ג דהתם טריחא מילתא טובא דבעי לאתויי בחפזו כדאייתא לקמן בפ' הוציאו לו (דף מז), כ"ש הכא דלא טריחא מילתא דמצי עביד לה לכולי מילתא לחודיה, מיהו משום דטריחא מילתא קצת אורחא דמילתא הוה, שהיה אומר לאחר זכה עמי במחתה, ורגיל היה לומר לאותו שעומד אצלו לימינו משום איבה שלא יקפידו האחרים עליו, ומיהו אם ירצה לשנות הרשות בידו לעשותה הוא בעצמו הכל, או לומר למי שעומד בשמאלו או לאחר שאינו עומד אצלו כלל זכה עמי, וכן משמע הלשון כהן שזכה במחתה אומר כו' ולא קאמר העומד אצלו נמשך עמו כדקאמר בסמוך י"ב אחיו הכהנים נמשכין עמו.

והנה הגאון הרדב"ז (ש"ת רדב"ז חלק א' ס' רע"ח) דן במי שכיבד את חברו ובסנדקאות אם יכול לחזור בו או לא, וא"ז: שאלת ממני אודיעך דעתי, במי שאמר לחברו ויהיה בעל ברית שלו, כלומר שישב על הכסא להחזיק בתנוק בשעה שמלין אותו, ועתה חזרו בו ורוצה ליתנו לאחר. תשובה, לא פירשת אם הוא קודם שנולד הולד או לא. אם הוא קודם שנולד הדבר ברור שיכול לחזור בו, דלא עדיף מקנין דק"ל אין אדם מקנה דבר שלא בא לעולם. אבל אחר שנולד הולד אין יכול ליתנו לאחר, לפי שכבר נהגו כל ישראל שמקנים זאת המצוה ע"י דבור בעלמא, וכבר ידעת כי המנהג עיקר גדול בכל כיוצא בדברים אלו, ראייה מהא דאמרין במציעא האי סיתומא, פי' רושם שרושמינן בחבירי קניא, ובאתרא דקניא ממש קניא. הא קמן דאע"ג דלא קנה בא' מדרכי הקנין קנה מפני המנהג, הכא נמי הואיל וכן הוא המנהג צריך לקיים דשארית שישראל לא יעשו עולה וגו', ומינה נמי דהמנהג הוא מה שאינו קנין לעשותו קנין מפני המנהג אבל דבר שאין מועיל הקנין כגון דבר שלא בא לעולם לא מצינו שיועיל המנהג וכן ראיתי כתוב בשם רבינו יחיאל ז"ל.

אתקינו סעודתא

עיניי מאבלי שבת (לו)

מאכלי יום השבת

לאכול את הביצים ובצלים עם חלה

כ"ק מרן מהרי"ד ז"ע היה לוקח בשבת קודש שבחא חפסה, בתוך הכף של האייער מיט צוויבעל ונתן עליה חתיכת מצה, ואחר כך נתנו בפיו, הגם שבביצים ובבצלים אין בו ישמאל'י ששייך בו חשש שריות, אפילו הכי לא וויתר על המנהג מלית המצה עליו כמו בכל שבת שנתנו בו חלה, ובאופן זה אכלו ביחד. (ביטוי טווא קודש, חלק חודש סיון)

אסור לקלוף שומים ובצלים כשקולף להניח, אבל לאכול לאלתר שרי. (שולחן ערוך סי' עכ"ט)

ועכ"פ אסור לעשות עד יציאת בית הכנסת, דבעינן סמוך לסעודה ממש, כמ"ש ריש סי' שמי"ט וכ"מ ברין סי' ט"ו. (מגן אבר הם סימן שכא סק"ט"ו)

ויש מפקפקין על היתר זה, וגם בב"י כתב שאף מ שמכין לאכול מיד ג"כ יזהר לחתוך לחתיכות גדולות קצת, ומטעם זה כתבו כמה אחרונים ג"כ דנכון להתנהג כמו שכתב הב"י, ומי"מ הנהיגין לחתוך הבצלים והצנון דק דק, אין למחות בידם דיש להם על מי שיסמוכו, ועכ"פ אסור לעשות עד יציאת בהכ"ז דבעינן סמוך לסעודה ממש, כמ"ש בסמ"ט ש"יט לענין בורר. והחותרים הבצלים והצנון דק דק שעה או שתיים קודם הסעודה, קרוב הדבר לומר שחייב חטאת והבצלים אסורים באכילה, וגם דאז אסור משום בורר. (משנה ברורה סימן שכא ס"ק מ"ה)

והנה שאלה זאת ממש שאל הגאון וצדיק רבי אליהו דושניצער זצ"ל לרבינו החזון איש זצ"ל, וכמבואר בספרו נחלת אליהו, והשיב לו שאין שום היתר גם לאנשים הרבה להתחיל לפני חצי שעה קודם, וראוי לחשוש לאיסור תורה. (שו"ת נתיבות והנהגות להגאון הראב"ד שליט"א, סי' קע"ט)

ההלכות ששייכים לסדר הכנת הביצים ובצלים

אסור למלוח חתיכות צנון, ד' או ה' ביחד, מפני שנראה ככובש כבשים, והכובש אסור מפני שהוא כמבשיל, אלא מטביל כל אחת לבדה ואוכלה. אבל ביצים מותר למלוחן. (שולחן ערוך סימן שכא סק"ג)

צנון ד' או ה' לאו דוקא צנון, דה"ה כל דבר שצריך מליחה, כגון בצלים ושומים, ובהדיא כתב הרמב"ם צנון וכיוצא בו. (סי' סימן שכא ס"ק ב')

אסור למלוח בשר מבושל או ביצה מבושלת להניחה. (שולחן ערוך סימן שכא סק"ה)

ומינה כשנתן שמן תיכף שרי. (מגן אבר הם סימן שכא ס"ק ז')

וכדי שלא יבוא לידי מכשול, שלא ישכח מלתת לאלתר יותר טוב לתת השמן תחלה, ואחר כך המלח. (מקצת השולחן)

ומהנכון, לחלוק לכל הבני בית הבצלים עם הביצים והכבד, בלא שומן או שמן, ורק כל אחד ישם לו בעצמו השומן או השמן, שאז בודאי הוא בכלל מעט, אלא שגם זה לא יצאנו ידיו אותן הפוסקים דס"ל דמעט לא חשוב שיהי' כ"כ, וכמו שהביא שם במנחת שבת בשם צ"צ החדשות, ע"כ יש לדקדק גם שלא לערב בכח ולעשות בשינוי כנלע"ד. (שו"ת מנחת יצחק חלק ט סימן כח)

שאלתו למה נוהגין להיתר לחתוך בצלים דק דק, וליתן בהם שומן, כדי שיוכל למלוח ואח"כ גובלין אותו עם השומן, וכמה אנשים אשר חותכים אותו דק דק עם ביצים עד שנעשה כעין עיסה עבה, הרי דעת הפמ"ג דלש הוי לאו דוקא במים, אלא אפי' בדבש או בשומן אוו"ז. תשובה. מ"ש הפמ"ג ה"ה שומן אוו"ז אינו מוכרח, וי"ל דדוקא במשקה שייך לישא, ומשקה לא נקרא רק מ"ז משקים ולא שומן אוו"ז, וכדמוכח א"ח"כ בס"י קני"ח לענין נט"י, דשומן אוו"ז לא הוי משקה, וי"ל ה"ה"י ללישה הוי כן ואף אם נאמר דגם בשומן אוו"ז שייך לישא, מ"מ נראה דזה יהי' רק להסוברים דמידי דלאו בר גיבול נמי שייך בי גיבול, א"כ חזינן דלאו בתר דין תורה אזלינן רק בתר מעשיו, לפי מה שעושה עתה, א"כ ה"י"ל בשומן אוו"ז נהי דאינו משקה מה"י, מ"מ כיון דעתה מגבול בכך נחשב גיבול, אבל להסוברים דבעינן דוקא מידי דבר גיבול הוא, ובל א"ה לא יחשב גיבול, וא"כ ה"י"ל במשקה אם אינו מ"ז משקים אין בו גיבול, וא"כ נהי דמחמירין כדעת הראב"ד, דאף במידי דלאו בר גיבול חייב, מ"מ י"ל תרי חומרא לא מחמירין בזה, וגם י"ל היינו אם עכ"פ הוי חד בר גיבול דהיינו המים אבל אם שניהם לאו בר גיבול, י"ל מודים דאינו לישא, ולמעט בפלוגתא עדיף. ועי' לי דכיון דהוי ביצים עם הבצלים והנה בביצים ודאי לא שייך גיבול כיון דלא הוי גידולי קרקע, כמ"ש התי"ב ובשיע א"ח"כ סי' ש"כא ובמג"א סעיף י"ז, ואף להסוברים שם דבבשר שייך לישא, דהוי גדולי קרקע מ"מ ביצים דהוי גדולי דבשר אין בו לישא, וא"כ אף הסוברים דאף מידי דלאו בר גיבול שייך גיבול, היינו רק מכא אחשבי דכיון דהוא לש אותו אחשבי למעשו ונעשה בר גיבול, וא"כ אחשבי לא שייך רק אם עושה דבר ז' הלכד, אז חזינן דאחשבי לזה, אבל אם ה"י' בדברים יחד לא שייך אחשבי דמאן אמר דכוונתו לזה. וא"כ אף דיש בו גם ג"מ מ"מ לא שייך אחשבי דמאן יימר דדעתו על הבצלים דלמא על הביצים, לכך בזה לכ"ע אין בו חשש לישא, וממ"מ אם הוי עם ביצים שייך בו טעם ה"י"ל, ואם הוי בלי ביצים אין דרך לחתכו דק דק, ולא שייך בו לישא ומנהגן של ישראל תורה. (שו"ת האסף ק' שמ"ה, אורח חיים סימן קע"ט)

הוצאות הגליון	
נהגדב ע"י	
קול ששור	קול סמחה
קול חתן	קול כלה
בשבת והודיה להשי"ת על רוב סדריו וטובה אשר גסלני	קול סמחה
שהחיינו וקייסנו והגיינו ליום הזה	קול כלה
סתקברים אנו להזמין את קרבנינו ויהיה יום שיהיו	קול כלה
להשתתף בשמחת כלולות בנינו היקרים	קול כלה
הבתור החתן הסופג	קול כלה
אליעזר בניו	קול כלה
שתקיים בעוה"שית לכול טוב ושבעה טובה ומוצלחת	קול כלה
ביום שלישי שגבול בו כי טוב פרי' וישב	קול כלה
לסדר זיכור אשר הוא נעשה ד' סעודות בדין	קול כלה
ב"א בסלו תשי"ט (למספרם 8 דצטבר 09)	קול כלה
באלוסי תמירי אולם ב' בבית המדרש ירושלים	קול כלה
קבלת פנים א"ה בשעה 6:00 החופה א"ה בשעה 6:30	קול כלה
וא"ה בשמחתם ישיבת לבנו גם אנו	קול כלה
המחכים לקראתם בארבע לשלום	קול כלה
הרי החתן	קול כלה
משה יוחנן קליין	קול כלה
וב"ב	קול כלה
בן-ברק צ"ו	קול כלה
הרי החתן	קול כלה
אברהם הלוי ווייס	קול כלה
וב"ב	קול כלה
עיה"ק ירושלים ת"ו	קול כלה